

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА АГРАРНОГО СЕКТОРА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Трансформація економіки України до ринкових відносин зумовлює необхідність перегляду підходів до процесів, пов'язаних із подальшою інституційною перебудовою аграрного підприємництва у напрямку розвитку соціальних та економічних утворень. Вирішення такої проблеми будь-якої держави неможливе без реформування підприємницьких структур.

Становлення малого підприємництва на селі характеризується високим ступенем диверсифікації діяльності, дає змогу сільському населенню забезпечити себе відповідним рівнем доходу і пристосуватися до нестійких умов господарювання. Водночас різноманітна діяльність сільського населення має стихійний, волевиявлений характер, що забезпечує розвиток і довгострокову ефективність. Практичні здобутки, досвід відносної стабілізації рівня життя на селі потребує законодавчого регулювання і державної підтримки.

Трансформаційні процеси в аграрному секторі створили передумови для формування приватного власника на землі, що сприяло розвитку приватного підприємництва. В даний час найчисельнішим представником індивідуальної власності у сільській місцевості є малі господарські формування, основу яких складають особисті селянські господарства та фермерські господарства.

Малі аграрні господарства забезпечують продуктами харчування себе та міське населення, є основними постачальниками сировини для переробних підприємств і створюють понад 60 % продукції сільського господарства в цілому. В основному вони спеціалізуються на виробництві картоплі, плодів, м'яса та молока. Саме виробництво цих видів продукції вимагає ефективного менеджменту, залучення значних трудових ресурсів і капітальних вкладень.

Вивченню питання підприємництва приділяють увагу багато відомих дослідників. Особливо важливим є теоретичне осмислення його становлення, розвитку, визначення принципів діяльності, основних чинників, що формують підприємницьке середовище.

Ринкова трансформація аграрного сектора спрямована на створення реального власника на селі, посилення мотивації праці та управління, досягнення високої результативності та економічної ефективності виробництва і саме головне – підвищення життєвого рівня населення.

Для прогнозування тенденцій розвитку малого підприємництва в аграрному секторі необхідно детально розглянути ті організаційні форми, які існують на сьогодні та проаналізувати передумови їх становлення. Найбільша частка у структурі загального виробництва сільськогосподарської продукції належить особистим

селянським господарствам, які є складовою сільськогосподарського виробництва та займають важливе місце в аграрному секторі.

Основною формою малого аграрного підприємництва на селі мають стати фермерські господарства. Однак, внаслідок несприятливої зовнішньої кон'юнктури приріст їх призупинився і став від'ємним. Найбільш розвинене мале підприємництво в областях із високим відсотком сільського населення. Так, у Тернопільській області в середньому нараховується 175 одиниць малих суб'єктів господарювання на 1000 наявного населення.

Стан малого підприємництва в області не можна вважати задовільним. Кількість особистих господарств у 2014 р. становила 186,9 тис. одиниць, що на 12 тис. одиниць менше порівняно із 2010 р., загальна площа земельних ділянок зменшилась за вказаний період на 22,0 тис. га (табл. 1).

В нинішніх умовах особисті господарства населення виробляють основну масу продукції сільського господарства. Однак, це не означає, що основну увагу слід звертати саме на ці господарства, залишаючи поза увагою інші форми господарювання.

Таблиця 1

Основні показники розвитку особистих селянських господарств
Тернопільської області

(на кінець року)

Показники		2005 р.	2010 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2005 р.
1.	Кількість сільського населення, тис. осіб	636,7	615,6	595,6	93,5
2.	Загальна кількість господарств, тис. одиниць	211,2	198,2	186,2	88,2
3.	Загальна площа сільськогосподарських угідь, тис. га	336,8	260,4	238,4	70,8
4.	Площа на одне господарство, га	1,59	1,31	1,28	80,5
5.	Питома вага особистих селянських господарств в аграрному землекористуванні усіх сільськогосподарських підприємств, %	48,5	56,0	36,5	-12,0
6.	Питома вага господарств населення в загальній структурі сільськогосподарської продукції, %	73,1	59,1	47,5	-23,3
	в тому числі: рослинництва	63,6	46,7	38,8	-18,8
	тваринництва	88,5	83,9	73,2	-17,7

Джерело: [3].

Отже, позитивні зрушення у діяльності малих підприємств вимагають реального сприяння і підтримки з боку місцевих органів держуправління та самоврядування. Для успішного розвитку АПК не потрібно протиставляти одну господарську форму іншій, а навпаки, оптимально поєднавши їх діяльність, отримати максимум вигоди.

Тому підтримка підприємництва повинна бути системною, водночас диференційованою з урахуванням особливостей спеціалізації виробництва, форм господарювання і регіональних особливостей.

Література:

1. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – 2-ге вид., випр. і доп. / З. С. Варналій. – К.: Знання, КОО, 2003. – 302 с.
2. Збарський В. К. Особисті селянські господарства в становленні малих форм господарювання / В. К. Забарський. //Економіка АПК. – 2004. – № 1. – С .48-53.
3. Статистичний збірник «Статистичний щорічник Тернопільської області за 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).